

Principis del procés civil

Josep Gràcia Casamitjana
Milagros Orozco Hermoso

PID_00191956

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

1. Principis del procés civil.....	5
1.1. Caràcter més que inspirador de l'article 24 CE	5
1.2. Principi dispositiu	6
1.3. Principi d'audiència i contradicció	6
1.4. Principi d'impuls processal d'ofici i de preclusió	6
1.5. Principis d'oralitat i immediació	7
1.6. Principis de conservació d'actuacions i d'economia processal ...	7
2. Els actes processals.....	8
2.1. Les actuacions judicials	8
2.1.1. Requisits de lloc	8
2.1.2. Requisits de temps	8
2.1.3. Requisits de forma	9
2.2. Actes de comunicació judicial	11
2.2.1. Actes de comunicació de l'òrgan jurisdiccional	11
2.2.2. Actes de comunicació de les parts: la presentació i el trasllat d'escrits i documents	14
2.3. Les resolucions judicials	14
2.3.1. Classes	14
2.3.2. Requisits i efectes	15
2.4. Ineficàcia i irregularitat dels actes processals	16
2.4.1. Nul·litat dels actes processals	16
2.4.2. Esmena i conservació dels actes processals	17
3. Les parts en el procés civil.....	18
3.1. Capacitat per a ser part i capacitat processal	18
3.1.1. Capacitat i compareixença en judici. Supòsits	18
3.1.2. Tractament processal	20
3.2. Legitimació	21
3.2.1. Tractament processal	22
3.3. La pluralitat de parts: el litisconsorci	22
3.3.1. Litisconsorci voluntari i litisconsorci necessari	22
3.3.2. Tractament processal	24
3.4. Intervenció de tercers en el procés	24
3.4.1. Intervenció de subjectes originàriament no demandants ni demandats	25
3.4.2. Intervenció provocada	25
3.5. Successió processal	26
3.5.1. Successió processal per mort	26
3.5.2. Successió processal per transmissió de l'objecte litigiós	27
3.5.3. Successió processal en casos d'intervenció provocada ..	27

3.6.	Representació processal i defensa tècnica	27
3.6.1.	Representació per part d'un procurador dels tribunals	28
3.6.2.	Defensa per part d'un advocat	29
3.7.	El dret a l'assistència jurídica gratuïta	31
3.7.1.	Beneficiaris del dret	31
3.7.2.	Contingut del dret	31
3.7.3.	Sol·licitud i reconeixement del dret	31
3.7.4.	Reintegrant de les costes processals	32
3.8.	Les taxes i els dipòsits judicials	32
3.8.1.	Àmbit estatal	32
3.8.2.	Àmbit territorial de Catalunya	33
	Exercicis d'autoavaluació.....	35
	Solucionari.....	39

1. Principis del procés civil

Josep Gràcia Casamitjana

Pot sobtar que en uns materials que pretenen ser absolutament pràctics es dediqui un epígraf a tractar els **principis del procés civil**. El cert és que un bon coneixement i domini dels principis que governen el procés civil és fonamental, sobretot en situacions en què la immediatesa i l'oralitat obliguen al lletrat a pronunciar-se sense poder preparar un discurs articulat previ.

Observació

La llista i la nomenclatura de principis que es tracten en aquest apartat no tenen cap pretensió doctrinal.

1.1. Caràcter més que inspirador de l'article 24 CE

Article 24 de la Constitució espanyola

“1. Todas las personas tienen derecho a obtener la tutela efectiva de los jueces y tribunales en el ejercicio de sus derechos e intereses legítimos, sin que, en ningún caso, pueda producirse indefensión.

2. Asimismo, todos tienen derecho al Juez ordinario predeterminado por la Ley, a la defensa y a la asistencia de letrado, a ser informados de la acusación formulada contra ellos, a un proceso público sin dilaciones indebidas y con todas las garantías, a utilizar los medios de prueba pertinentes para su defensa, a no declarar contra sí mismos, a no confesarse culpables y a la presunción de inocencia.

La Ley regulará los casos en que, por razón de parentesco o de secreto profesional, no se estará obligado a declarar sobre hechos presuntamente delictivos.”

Podríem pensar que la pràctica processal civil diària viu desconnectada de l'article 24 CE. Res més lluny de la realitat. Una de les primeres coses que aprèn un advocat novell, segurament per mimetisme amb com actuen els advocats amb més experiència, és a incorporar en la seva dialèctica a les estrades expressions similars a “[...] i això causa **indefensió** contrària a l'article 24 CE”.

Així doncs, l'**article 24 CE**, sobretot l'apartat primer, és d'aplicació directa i immediata en la pràctica diària del procés civil, sens perjudici de considerar-lo també norma programàtica i inspiradora de la resta de normes que governen el procés civil, i cànon bàsic de la seva interpretació.

1.2. Principi dispositiu

Són les parts les que disposen de l'objecte del procés. A elles els corresponen les facultats d'iniciar, renunciar, desistir i transigir en l'acció exercida, i també la d'aportar els fets que la configuren i proposar els mitjans de prova que creguin oportuns.

Exemple

D'acord amb l'article 428.1 LEC, són les parts les que han de fixar quin són els fets objecte de controvèrsia en el plet. Si les parts estan d'acord sobre una determinada circumstància fàctica, per exemple que el conductor del vehicle era la persona X o que el contracte es va subscriure en el lloc A, el principi dispositiu veda que el jutge pugui alterar la consideració dels fets esmentats, per molt que la realitat sigui que el conductor del vehicle era la persona Y o que el contracte es va prestar a la plaça B.

Precisió

Aquest principi no manté un caràcter absolut, i menys en els processos civils on es manifesten interessos públics (vegeu, per exemple, articles 748 i seg. LEC, en què es regulen els processos especials relatius a capacitat, filiació, matrimoni i menors); ara bé, malgrat els seus límits, és el principi més important en el procediment civil.

1.3. Principi d'audiència i contradicció

Derivat del caràcter públic en què s'administra la justícia, el **principi de contradicció** determina el ple dret de les parts d'accés a totes les fases del procés civil, i a ser degudament informades de les resolucions que es vagin emetent.

Exemple

En cas que una part processal no hagi estat degudament informada de la pràctica de la prova de reconeixement judicial, i aquesta prova és practiqui sense la seva intervenció, malgrat que l'article 354.2 LEC s'expressa en termes potestatius, el fet d'haver privat una de les parts de la possibilitat d'efectuar al·legacions durant la realització de la dita diligència de prova, agreujat, si escau, pel fet que l'altra part n'hagi pogut fer, podria provocar la nul·litat de l'actuació judicial.

Precisió

Com a complement del principi de contradicció, trobem el **principi d'igualtat d'armes processals**, ja que no solament cal que hi hagi contradicció, sinó que aquesta s'apliqui amb igualtat d'armes.

1.4. Principi d'impuls processal d'ofici i de preclusió

Correspon a l'òrgan judicial el control de les fases i terminis que marquen el procediment; per aquest motiu, anirà dictant les oportunes **resolucions d'impuls processal**.

Exemple

L'article 414.1 LEC estableix que, un cop contestada la demanda o reconvençió, o transcorregut el termini per a fer-ho, el secretari judicial, en un acte d'impuls processal d'ofici, ha de convocar les parts a una audiència.

Aquest principi conviu amb el de **preclusió**. Des de la perspectiva de l'advocat, el procediment civil és una concatenació de terminis processals dictats per l'òrgan processal. Cada fase processal es preveu per a realitzar una determinada tipologia de tràmits (presentar al·legacions, proposar prova...). Un cop finalitzada la fase, queda també preclusa l'oportunitat de realització posterior del tràmit previst.

Jurisprudència

L'article 400 LEC estableix la norma general de preclusió de fets i fonaments de dret, amb el principi de requerir les parts perquè al·leguin, a la primera oportunitat que disposin a aquest efecte, els fets i fonaments de dret en què fonamenten les seves pretensions, amb la sanció, en cas que no ho facin, de no poder-ho al·legar en un judici posterior:

“El art. 400 LEC, titulado «Preclusión de la alegación de hechos y fundamentos jurídicos», impone a la parte actora, en su apdo. 1, la carga de aducir en la demanda, cuando lo que se pida pueda fundarse en diferentes hechos o en distintos fundamentos o títulos jurídicos, «cuantos resulten conocidos o puedan invocarse al tiempo de interponerla, sin que sea admisible reservar su alegación para un proceso ulterior», todo ello sin perjuicio «de las alegaciones complementarias o de hechos nuevos o de nueva noticia permitidas en esta Ley en momentos posteriores a la demanda y a la contestación».”

Sentència del Tribunal Suprem, sala 1a., de 14 de juliol de 2010

1.5. Principis d'oralitat i immediació

Només amb perspectiva història s'entén la transcendència que va tenir la LEC 2000 en l'aposta per l'**oralitat en el procediment civil**. Òbviament, en el procés ordinari, la fase inicial en què les parts formulen les seves al·legacions (demanda, contestació...) es realitza per escrit, com la immensa majoria d'altres tràmits processals; però el nucli dels actes processals d'un procediment ordinari, l'audiència prèvia i el judici es realitzen presidits pel **principi d'oralitat**.

El **principi d'immediació** postula la necessitat que les diligències processals es realitzin en presència directa del jutgador, i l'aplicació d'aquest principi és especialment intensa pel que fa a les diligències de prova que es practiquin durant el judici, ja que, d'acord amb els articles 137 i 200 LEC, únicament el jutge davant el qual s'ha practicat la prova durant el judici és el que pot emetre resolució sobre l'assumpte.

Jurisprudència

“Es decir, la vista en que tenga lugar la celebración y desarrollo del juicio (práctica de los medios de prueba propuestos y admitidos y evacuación de sus conclusiones por las partes litigantes) deben llevarse a cabo ante el Juez que conozca del asunto, que es el **único** legalmente habilitado para redactar y firmar la resolución que proceda, lo que no es sino consecuencia y garantía de la observancia del principio de inmediación establecido en el transcrita artículo 137, de forma que si ello no es posible por cualquiera de las causas enunciadas, el remedio procesal es claro e insoslayable, **se deberá celebrar nueva vista presidida por el Juez que sustituye al impedido**, [...]”

Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid de 7 de desembre de 2010

1.6. Principis de conservació d'actuacions i d'economia processal

Per bé que les normes processals es preocupen, en essència, dels ritus i les formes (la LEC és coneix també com a *llei rituària*), aquestes formes es troben al servei de la **substància**. L'**economia processal** postula la necessitat d'evitar la reproducció d'actes processals viciats de deficiències formals no substantives en pro del seu manteniment. Des d'una altra perspectiva, el **principi de conservació de les actuacions** permet validar actes processals duts a terme mitjançant un ritus diferent del legalment establert, si resulta que aquest ritus diferent és més garantista.

Precisió

Existeix una praxi de comuna aplicació en els jutjats, per la qual durant l'audiència prèvia es presenta un document escrit (*instructa*) en què es recull la proposició de prova de les parts. Aquesta pràctica no elimina el fet que els lletrats hagin de fer una exposició oral de la seva proposició de prova, i, si s'escau, es remetent al document d'*instructa* per a certs detalls, com, per exemple, dades personals de testimonis o pèrits.

2. Els actes processals

Milagros Orozco Hermoso

2.1. Les actuacions judicials

Sota la denominació d'**actuacions judicials** ens referim al conjunt d'actes que componen el procés, ja siguin actes processals de les parts, de l'òrgan judicial o, fins i tot, actes de tercers que es duen a terme en el marc d'un determinat procediment.

Referència legal

Articles 179 a 185 i 229 i següents LOPJ, i 129 a 240 LEC.

Tots aquests actes s'han de dur a terme respectant un seguit de requisits que estableix la llei. Aquests **requisits** es refereixen, essencialment, al **lloc** de la seva realització, al **període** o **moment** en què s'han de dur a terme i a la **forma** com s'han de materialitzar.

2.1.1. Requisits de lloc

En principi, els actes processals s'han de dur a terme a la seu de l'òrgan jurisdiccional que coneix o que ha de conèixer del procediment. De vegades, però, el desenvolupament d'alguna actuació podrà tenir lloc fora de la seu del jutjat (però dins del territori de la seva demarcació), i fins i tot, i excepcionalment, es podrà acordar la constitució de l'òrgan judicial fora de la seva seu quan ho aconsellin o quan ho obliguin raons de bona administració de justícia.

Exemples

Les vistes, com també l'audiència prèvia del judici ordinari, han de tenir lloc a la sala de vistes del jutjat corresponent; la presentació de l'escrit de demanda ha de tenir lloc, quan sigui la primera actuació, en el Deganat del jutjat (en cas que en aquell partit judicial n'hi hagi més d'un); la ratificació d'un conveni de divorci per part dels cònjuges s'ha de dur a terme davant del secretari judicial; l'exploració d'un menor per part del jutge s'ha de fer a porta tancada al seu despatx, etc. D'altra banda, quan s'hagi acordat la prova de reconeixement judicial d'un bé situat dins del territori de la demarcació (per exemple, reconeixement dels danys causats a un edifici per unes obres realitzades a la finca contigua), el jutge i el secretari s'han de desplaçar fins al lloc en qüestió.

2.1.2. Requisits de temps

Els actes processals s'han de fer en **dies i hores hàbils**, i dins el límit dels **terminis** assenyalats per a cadascun.

a) Dies i hores hàbils (article 182-184 LOPJ i 130-131 LEC)

En el marc del procés civil, són **inhàbils** els dissabtes, els diumenges i els dies festius d'àmbit estatal, autonòmic o local, i els dies 24 i 31 de desembre i tots els dies del mes d'agost. Són **hàbils** les hores entre vuit del matí i vuit del vespre, que s'allarguen fins a les deu de la nit per als actes de comunicació i d'execució.

Precisió

D'ofici o a instància de part és poden habilitar dies i/o hores inhàbils quan raons d'urgència ho justifiquin. Aquesta possibilitat prevista per la llei és inusual en la pràctica.

b) Càlcul dels terminis (article 185 LOPJ i 132-136 LEC)

Els **terminis** és computen d'acord amb el que estableix el Codi civil, però s'exclouen del càlcul els dies inhàbils (sempre que el termini és fixi per dies, ja que si és per mesos o per anys, és computa de data en data). El termini és comença a comptar a partir de l'endemà de l'acte de comunicació que dona inici al termini, i s'hi comptabilitza el dia del venciment, que expira al cap de vint-i-quatre hores. Ara bé, cal destacar que, a efectes de la presentació de documents, la LEC permet efectuar la presentació fins a les quinze hores del dia (hàbil) següent. No s'admetrà, però, la presentació d'escrius civils en el jutjat de guàrdia. El funcionari de l'oficina judicial ha d'estampar, en els escrits subjectes a termini, el dia i l'hora de presentació, que també s'han de fer constar en els escrits amb trasllat previ entre els procuradors de les parts.

Exemples

Així, si el dilluns dia 28 de març ens notifiquen una resolució que atorga el termini de cinc dies per a interposar un recurs de reposició (i suposant que no hi hagi cap altre dia inhàbil a banda del dissabte i el diumenge), el termini per a la presentació de l'escriu de formalització del recurs acabaria el dilluns 4 d'abril, tot i que se n'admetrà la presentació fins a les 15 hores del dia 5 d'abril. Si el dia inicial és, en hipòtesi, el dilluns 28 de juliol, llavors s'exclourien del càlcul els dies del mes d'agost, i és reprendria el primer dia hàbil del mes de setembre.

Discussió

Preveu la LEC normes paral·leles adaptades a les formes telemàtiques de presentació de documents?

Una vegada transcorregut el termini establert, hi actua la **preclusió**, amb la consegüent pèrdua de l'oportunitat de realitzar l'acte de què és tracti. La presentació d'escrius fora dels límits del termini assenyalat és considerada no efectuada i dona lloc a la resolució judicial que correspongui.

Precisió

Malgrat que la norma general és la de la improrrogabilitat dels terminis, en els supòsits de força major i amb les condicions que prevegi la llei, i d'ofici o a instància de part, se'n pot acordar la suspensió temporal (article 134.2 LEC).

2.1.3. Requisits de forma

Paral·lelament, s'hauran de tenir en compte una sèrie d'**elements formals** en la realització dels actes processals, referits al seu **caràcter escrit o oral**, la **llengua** en la qual és poden efectuar, i la **publicitat i immediació** en la seva realització (article 137 i següents LEC).

Precisió

Pel que fa a la constància audiovisual de l'acte, les parts poden sol·licitar, a costa seva, una còpia de l'acta o bé de l'arxiu electrònic de gravació de la vista o compareixença. Habitualment les gravacions és lliuren en suport CD amb la sol·licitud prèvia i per mitjà del procurador, tot i que en algunes demarcacions importants ja es disposa d'instal·lacions que permeten als advocats i procuradors, mitjançant codis d'identificació, descarregar-se l'arxiu informàtic en qüestió.

Exemple

El principi de publicitat cedeix en determinats supòsits. Les exploracions judicials de menors i incapaços s'han de fer a porta tancada i sense la presència de les parts ni dels seus advocats o procuradors.

En determinades ocasions, d'altra banda, la llei estableix l'obligatorietat d'utilitzar mitjans específics de publicació (edictes, publicació en diaris oficials o comercials).

Activitat

Determineu la forma de publicació dels actes processals en els supòsits següents:

1. Quan no s'hagi pogut realitzar la comunicació d'un acte al demandat no comparegut.
2. Quan es tracti de la notificació al demandat rebel de la resolució que posi fi al procediment, en cas que no hagi estat possible la comunicació personal.
3. Anunci amb la data de celebració i altres dades d'una subhasta judicial.
4. Anunci de la declaració d'hereus *ab intestato* que es tramita judicialment.
5. Sentència que ordena la publicació de la rectificació d'una notícia falsa publicada en un diari.

Quant a la llengua de realització dels actes processals i de presentació dels documents (castellà o llengua oficial de la comunitat autònoma), caldrà tenir en compte les disposicions de la LEC en relació amb els intèrprets i les traduccions de documents (articles 143 i 144 LEC).

Activitat

Si hem d'aportar juntament amb el nostre escrit un document redactat en llengua estrangera, és admissible adjuntar-hi una traducció privada?

La utilització de les **noves tecnologies** de la informació i la comunicació ja és plenament prevista en la llei, amb vista a ser emprades en la realització dels actes processals (articles 230 LOPJ, 135.5, 146, 147 i 162 LEC), com per exemple la presentació telemàtica d'escrits i la notificació de resolucions pel mateix conducte.

Precisió

La utilització dels mitjans telemàtics esmentats estarà subjecta a la seva disponibilitat tant per part de l'òrgan jurisdiccional com per les parts, si escau, aspecte que avui dia encara dista molt de ser realitat en moltes demarcacions. En l'actualitat, i al marge d'alguns plans pilot d'implantació del procediment judicial civil electrònic, té una àmplia difusió –i a Catalunya, una quasi total implantació– el sistema d'intercanvi de comunicacions electròniques LEXNET entre les oficines judicials i els professionals jurídics (per ara, els procuradors, que reben les notificacions en format electrònic).

2.2. Actes de comunicació judicial

El desenvolupament del procés requereix la comunicació dels diferents actes processals que es van succeint als seus destinataris. En funció de qui sigui l'emissor i el destinatari de la comunicació en qüestió, la llei estableix una denominació i un règim específic diferent.

Referència legal

Articles 273 i següents LOPJ i articles 149 i següents LEC.

2.2.1. Actes de comunicació de l'òrgan jurisdiccional

a) Amb altres òrgans jurisdiccional (articles 273 a 275 LOPJ i 165 i 169 a 177 LEC)

Reben la denominació d'**exhorts** i solen contenir peticions d'auxili judicial a fi que l'òrgan destinatari realitzi alguna actuació necessària per a la tramitació del procés.

Exemples

Quan el demandat té el domicili en un municipi diferent del de la seu de l'òrgan jurisdiccional que coneix del cas, aquest segon pot sol·licitar al jutjat (per exemple, jutjat de pau) de la localitat on resideix el demandat que efectuï la notificació personal de la demanda amb la citació a termini per a contestar-la. També és possible la sol·licitud d'auxili judicial per a la pràctica d'actes de prova: per exemple, petició d'enviament del testimoni d'una resolució dictada pel segon òrgan jurisdiccional, reconeixement judicial d'un bé que es troba en el territori de la demarcació del segon òrgan jurisdiccional –tot i la possibilitat del mateix jutge de desplaçar-se– o fins i tot (i excepcionalment atès el principi d'immediació) les proves d'interrogatori judicial, testifical o pericial (article 169.4 LEC).

Quan l'auxili judicial se sol·licita a un òrgan jurisdiccional estranger (articles 276 a 278 LOPJ i 177 LEC), cal tenir en compte l'existència de normativa de la Unió Europea i convencional que supera la tradicional forma de comunicació basada en la comissió rogatòria, i de forma quasi generalitzada s'admeten les notificacions i els trasllats efectuats per correu, i en els textos més avançats, fins i tot, la pràctica de determinades proves (per exemple, testificals) per videoconferència.

b) Amb altres òrgans públics no jurisdiccional (article 149 LEC)

Quan es tracti d'actes adreçats a registradors de la propietat, mercantils, de vaixells, de venda a terminis de béns mobles, notaris o funcionaris al servei de l'Administració de justícia, s'expedeixen **manaments**. Per a la resta d'autoritats i funcionaris, es lliuren **oficis**.

Exemples

Quan el jutge acordi l'embargament d'una finca o d'un vehicle, ha de dictar un **manament** adreçat al registrador de la propietat o del Registre de Béns Mobles corresponent, a fi que practiqui la corresponent anotació. Aquest manament, a la pràctica, no es remet directament a l'òrgan destinatari, sinó que habitualment es lliura a la part interessada, que s'ha d'encarregar de diligenciar-lo (avançant, és clar, els costos que això comporti – article 167 LEC–). Quan es volen esbrinar els béns i/o ingressos dels quals és titular una persona, es pot sol·licitar al jutjat que lliuri un **ofici** a les autoritats corresponents (Agència Tributària, Seguretat Social, Direcció General de Trànsit); alguns d'aquests tràmits essentats, però, actualment es duen a terme mitjançant la consulta telemàtica de les dades del subjecte per part dels funcionaris judicials habilitats. A la pràctica, el terme **ofici** ha assolit una virtualitat genèrica, i també se sol aplicar a comunicacions que es fan a determinades entitats que no són autoritats públiques, per exemple es lliura un ofici a una entitat bancària a fi que informi dels saldos dels quals és titular una persona i, en cas que n'hi hagi, procedeixi a la seva retenció; en aquest sentit, de vegades la praxi difumina l'abast del terme i el confon amb el de *requeriment*.

c) Amb les parts i altres persones que intervenen en el procés (articles 150 a 168 LEC)

En funció de la seva naturalesa i el seu objecte, tal com els defineix l'article 149 LEC, es pot tractar de **notificacions**, **citacions a termini** (*emplazamientos*), **citacions** o **requeriments**. La seva realització es fa sota la direcció del secretari judicial, que és el responsable de l'organització del servei.

Exemples

La demanda s'ha de **notificar** al demandat i, si es tracta d'un judici ordinari o d'un procés especial amb tràmit de contestació, se l'ha de **citar a termini** (usualment, per vint dies) a fi de que la contesti, i si es tracta d'un judici verbal, amb l'admissió de la demanda s'ha d'incloure la **citació** per a totes dues parts per a l'acte de la vista, i s'han de fixar un dia i una hora concrets per a la seva celebració. Si es vol la compareixença d'un determinat testimoni en l'acte del judici i no sigui un testimoni aportat per la mateixa part, se l'ha de **citar** a fi que comparegui a la vista en el dia i hora indicats. La sentència s'ha de **notificar** a totes les parts, de la mateixa manera que la resta de resolucions que es dictin en el marc del procés (interlocutòries, provisions, decrets, diligències d'ordenació, etc.). Quan s'hagi despatxat l'execució d'un títol extrajudicial, es **requereix** l'executat a fi que efectui el pagament, i quan s'hagi acordat l'embargament del sou de l'executat, s'adreça un **requeriment** a la seva empresa a fi que retingui i ingressi en el compte corrent del jutjat la part proporcional del salari de l'executat, fins a cobrir l'import pel qual s'hagi despatxat l'execució. Igualment, es **requereix** una comunitat de propietaris demandada a fi que suspengui la realització d'unes obres.

Les **persones** que poden dur a terme l'acte de comunicació seran, o bé els funcionaris judicials (supòsit habitual), o bé el procurador de la part que ho sol·liciti, a costa seva. La utilització d'aquesta segona possibilitat implica una despesa més elevada, però eventualment també més ràpida i control de la comunicació.

D'altra banda, la llei preveu **tres formes de realització dels actes de comunicació**, i correspon emprar l'una o l'altra segons el que especifiqui la mateixa LEC (article 152.2 LEC):

- En primer lloc, i quan es tracti de parts ja personades, les comunicacions s'han de fer a través del procurador que les representi, que ha de firmar tots els actes de comunicació lliurats.

Precisió

La praxi és molt diversa. Així, per exemple, si no hi ha procurador, perquè no és preceptiu, però si hi ha intervingut un advocat, habitualment es contacta amb aquest (per exemple telefònicament) a fi que es passi a notificar per la seu del jutjat.

- En segon lloc, quan la part no comparegui per mitjà d'un procurador (per exemple, quan sigui la primera comunicació), la comunicació s'ha de fer per remissió al seu domicili (entenen *domicili*, a aquests efectes, en el sentit i les modalitats que preveu la llei, vegeu l'article 155 LEC). La forma de remissió pot ser per correu, telegrama o qualsevol mitjà tècnic que permeti deixar constància fefaent de la recepció, de la seva data i del contingut de l'acte (en determinats casos també es pot remetre per correu una citació a termini perquè el destinatari comparegui en el jutjat a efectes de rebre la notificació, citació o requeriment de què es tracti, article 160.3), o bé es pot remetre mitjançant el lliurament personal al destinatari d'una còpia literal de la resolució o l'acte que s'ha de comunicar. Així, la remissió per correu a qualsevol dels "domicilis" indicats en l'article 155.3 té plens efectes quan consti la remissió de la comunicació, tot i que no consti la seva recepció per part del destinatari.
- En tercer lloc, quan no consti la recepció i es tracti d'actes l'objecte dels quals sigui la personació en judici o la realització personal de determinades actuacions, la comunicació s'ha de fer mitjançant el lliurament personal d'una còpia de la resolució o de la cèdula.

Activitat

1. Què pot fer el demandant si li és impossible designar un domicili del demandat o altres dades que en permetin la localització?
2. Què cal fer si no es pot trobar el demandat en el domicili designat per l'actor?
3. És possible lliurar la cèdula a una tercera persona que es trobi en el lloc del domicili (familiar, treballador, conserge, veí, etc.)? Analitzeu la jurisprudència constitucional relativa a aquesta qüestió.

Jurisprudència

La realització dels actes de comunicació és un camp obert a la producció d'una multitud d'incidències i per això ha estat objecte d'una abundosa jurisprudència, en especial en l'àmbit constitucional.

D'acord amb la doctrina del Tribunal constitucional, en la realització dels actes de comunicació judicial s'exigeix que l'òrgan judicial s'asseguri que es respecten les garanties constitucionals del procés (article 24 CE). En aquest sentit, s'ha de donar la màxima diligència i el màxim rigor formal tant per part de l'actora com del mateix òrgan judicial, més enllà del mer compliment rituari de les formalitats legals ("ello impone a los órganos judiciales un especial deber de diligencia en su realización que asegure en la medida de lo posible la recepción de las comunicaciones procesales por sus destinatarios", STC 149/2002 de 15.07, entre altres). Tenint en compte que la finalitat dels actes de comunicació judicial és portar al coneixement personal dels litigants les decisions, resolucions i altres circumstàncies del procés, a fi que puguin adoptar la conducta processal oportuna, cal que s'adoptin totes les cauteles i garanties que siguin raonablement adequades per a assegurar que aquesta finalitat no es frustri per causes alienes a la voluntat de les persones a les quals afecti. Per exemple, per la mala fe de l'actora, que no indica un altre domicili que consta que coneixia, buscant la declaració de rebel·lia del demandat (STS 29.03.2011).

En relació amb els edictes, el TC admet que puguin constituir una forma de notificació constitucionalment vàlida, però sempre com a darrer recurs ("el medio normal de co-

municación procesal debe ser el emplazamiento, citación o notificación personal”, STC 99/2003 de 02.06), i sotmesa a unes condicions rigoroses: ha de ser emprada només amb caràcter subsidiari, en els supòsits expressament indicats en la llei, i “no sólo el agotamiento previo de las otras modalidades que aseguren en mayor medida la recepción por el destinatario de la correspondiente notificación, así como la constancia formal de haberse intentado su práctica, sino también que el acuerdo o resolución judicial de considerar que la parte se halla en paradero ignorado se funde en criterios de razonabilidad que lleven a la convicción o certeza de la inutilidad de los otros medios normales de emplazamiento” (STC 149/2002 de 15.07).

D'altra banda, també cal tenir en compte la important jurisprudència constitucional relativa a l'esmena de la ineficàcia de l'acte de comunicació incorrectament realitzat, quan es prova que el demandat ha tingut un coneixement extraprocessal del plet (per exemple, STC 87/2003 de 10 de juny).

2.2.2. Actes de comunicació de les parts: la presentació i el trasllat d'escrits i documents

En el marc del procés civil, la LEC exigeix que dels escrits i documents que una part presenti a l'oficina judicial es faci el **trasllat** previ a la resta de parts personades, abans de la seva presentació, sota la sanció d'inadmissió de l'escrit (article 277 LEC). L'òrgan judicial només ha d'efectuar el trasllat quan les parts no actuïn representades per un procurador o quan es tracti del trasllat de la demanda o de qualsevol escrit que pugui originar la primera compareixença en el judici (articles 274 i 276.3 LEC).

El trasllat previ es fa entre els procuradors que representen les parts i en el servei de recepció de notificacions de l'òrgan judicial en qüestió, i s'han de signar els justificants corresponents. Quan l'acte traslladat doni lloc a un termini processal per a fer una actuació, el seu còmput s'iniciarà sense la intervenció del tribunal (article 278 LEC).

Precisió

En determinats actes, sí que cal una intervenció prèvia del tribunal. Així, per exemple, quan calgui un pronunciament judicial previ sobre l'admissió a tràmit (per exemple, d'un recurs d'apel·lació –article 458.3 LEC– o d'un recurs de reposició –article 453 LEC–). En tot cas, cal consultar els acords que eventualment es puguin haver assolit en la demarcació judicial en qüestió, en relació amb l'aplicació de l'article 278 LEC.

2.3. Les resolucions judicials

2.3.1. Classes

Les **resolucions judicials** són els actes processals mitjançant els quals es manifesten les decisions preses pel jutge, el tribunal o el secretari judicial, i que hauran d'adoptar una o altra forma en funció de quin sigui el seu objecte i abast.

Referència legal

Articles 244 a 248 LOPJ i articles 206 i següents LEC.

La resolució amb més contingut decisorí és la **sentència**, que posa fi al procediment de forma definitiva i fixa les conseqüències substantives en relació amb les pretensions de les parts. Dictada en forma escrita pel jutge o tribunal, ha de ser motivada i seguir l'estructura predeterminada per la llei.

La **interlocutòria** és la resolució adequada per a la resolució d'incidents, recursos contra provisions o qüestions relacionades amb els pressupòsits processals. Prové també del jutge o tribunal, ha d'estar motivada i seguir l'estructura legalment establerta.

La **provisió** és un tipus de decisió del jutge o tribunal que té com a objectiu l'ordenació material del procés i que no requereix cap motivació.

Per la seva banda, els secretaris judicials, dins de les seves atribucions, poden dictar **decrets, diligències d'ordenació i diligències de constància**.

Activitat

Determineu quin tipus de resolució seria adequat per a resoldre les qüestions següents i a qui correspondria dictar-la:

1. Inadmissió de la demanda per manca de competència objectiva.
2. Resolució de recurs de reposició.
3. Resolució de recurs d'apel·lació.
4. Aixecament de la suspensió dels terminis processals.
5. Decisió que doni per efectuada una diligència de notificació.
6. Inadmissió d'una qüestió incidental.
7. Decisió final dictada en un judici ordinari.
8. Desestimació d'una declinatòria.
9. Admissió del mitjans de prova proposats per una part.

2.3.2. Requisits i efectes

La LEC distingeix entre:

- **Resolucions definitives:** les que posen fi a la primera instància i les que decideixen recursos interposats contra aquestes.
- **Resolucions fermes:** les que no són susceptibles de recurs, sigui perquè no s'hi admet o perquè ha transcorregut el termini, i en conseqüència passen a gaudir de l'efecte de **cosa jutjada formal**.

Les sentències produeixen, igualment, efectes de **cosa jutjada material**, i s'exclou la possibilitat que es plantegi un nou litigi sobre la mateixa qüestió.

Precisió

En els judicis civils es prohibeixen les sentències orals; no així en la resta de resolucions del jutge, que, quan són dictades en el curs d'una vista, sí que adopten aquesta forma.

Precisió

A banda de les resolucions de caràcter jurisdiccional, cal tenir en compte l'existència d'altres pronunciaments de caràcter governatiu dels òrgans judicials (per exemple, circulars o acords dels jutjats de primera instància d'una demarcació o d'una audiència provincial), de gran importància pràctica pel seu valor interpretatiu en relació amb els procediments que se segueixin davant aquests.

En tot cas, un cop dictades i firmades, les resolucions judicials són invariables quant als seus pronunciaments. Amb tot, sí que es preveu la possibilitat que l'òrgan judicial pugui aclarir algun concepte fosc, rectificar algun error material o esmenar defectes o omissions que puguin impedir el ple desplegament d'efectes de la resolució, accions totes que habitualment es tramiten a instància de part (articles 214 i 215 LEC).

Precisió

Pel que fa a les sentències, la LEC imposa uns determinats requisits en relació amb l'observança de les regles relatives a la càrrega de la prova (article 217) i al principi de congruència (article 218).

Activitat

Valoreu si serien admissibles les sol·licituds següents incloses en el *petitum* d'una demanda:

1. En un procediment de reclamació de quantitat per danys extracontractuals: “que es condemni el demandat a pagar a l'actor la quantitat que resulti de l'oportuna valoració dels danys que tingui lloc en la fase de prova, a determinar en l'execució de la sentència”.
2. En un procediment de desnonament per manca de pagament i reclamació de rendes del lloguer: “que es condemni el demandat a abonar a l'actora la quantitat que resulti de les rendes meritedes i no pagades fins al moment del lliurament efectiu de la possessió de la finca”.

2.4. Ineficàcia i irregularitat dels actes processals

2.4.1. Nul·litat dels actes processals

L'article 225 de la LEC estableix els supòsits en què els actes processals seran nuls de ple dret i, en conseqüència, ineficaços.

Precisió

En aquest àmbit no es poden aplicar amb complet paral·lelisme les regles civils sobre nul·litat i anul·labilitat dels actes jurídics. Així, hi ha supòsits de nul·litat que admeten convalidació o esmena: per exemple, l'article 166 LEC, malgrat que estableix que un acte de comunicació (per exemple, citació a termini) incorrectament realitzat serà nul, n'admet la convalidació si el destinatari es dona per assabentat de l'acte i no denuncia la seva nul·litat en el seu primer acte de compareixença davant del tribunal. D'altra banda, hi ha supòsits per naturalesa no esmenables que, en canvi, no constitueixen casos de nul·litat de ple dret: per exemple, les actuacions judicials realitzades fora del temps establert (article 229).

La declaració de nul·litat d'alguna actuació judicial pot tenir lloc d'ofici o a instància de part, respectant les condicions que estableixen articles 240 LOPJ i 227 LEC. Així, tot depèn del moment en què s'aprecia la nul·litat:

- Si és en el curs del procediment i abans que s'hagi dictat la resolució que hi posi fi pot ser declarada per l'òrgan judicial, d'ofici o a instància de part, i amb l'audiència prèvia de les parts. El jutge o tribunal pot declarar la nul·litat de totes les actuacions o d'alguna en particular.
- Un cop recaiguda la resolució que posi fi al procediment, la petició de declaració de nul·litat s'ha de canalitzar per mitjà dels recursos previstos contra la resolució esmentada. En aquest cas, el jutge o tribunal no pot declarar d'ofici una nul·litat que no hagi estat sol·licitada en el recurs, excepte que es tracti d'un defecte de manca de jurisdicció o de competència

Referència legal

Articles 238 a 243 LOPJ i articles 225 a 231 LEC.

funcional o objectiva, o de violència o intimidació que afecti aquell òrgan judicial.

- Fora d'aquests casos (per exemple, quan es tracti d'una resolució ja ferma), la única possibilitat d'instar la nul·litat davant els tribunals de la jurisdicció ordinària és per mitjà de l'**incident excepcional de nul·litat d'actuacions**, que preveu l'article 228 LEC i que ha de resoldre el mateix òrgan judicial que va dictar la resolució que ha adquirit ferma. Aquest tipus específic d'incident, de caràcter excepcional, tal com el seu nom indica, requereix l'observança estricta dels requisits tipificats a la llei per a la seva admissió, tant de caràcter personal (ser instat per qui hagi estat part legítima en el plet o hauria hagut de ser-ho), objectiu (vulneració d'un dels drets fonamentals que preveu l'article 53.2 CE, sense que s'hagi pogut denunciar abans que es dictés la resolució que posa fi al procés, i no ésser aquesta susceptible de recurs ordinari ni extraordinari) i temporal (terminis de 20 dies des de la notificació de la resolució o des del coneixement del defecte que causa la indefensió, i en aquest darrer cas com a màxim fins als cinc anys posteriors a la notificació de la resolució).

Jurisprudència

És molt il·lustrativa l'STC 104/2008 de 15 de setembre, en relació amb la indefensió creada als titulars registrals d'una finca subhastada judicialment, a causa de defectes en els actes de comunicació (i la Interlocutòria del TC 140/2010 de 18 d'octubre, en relació amb un incident en l'execució de la dita sentència).

2.4.2. Esmena i conservació dels actes processals

El principi que orienta la regulació processal és el de la **conservació dels actes processals**. Dit d'una altra manera, la declaració de nul·litat es contempla com un remei excepcional, quan s'hagi produït una vulneració efectiva de les garanties processals o s'hagin desconegut regles de caràcter imperatiu, i en consideració a aquest fet estigui justificat eliminar l'eficàcia d'un conjunt d'actuacions o fins i tot de tot un procés. En aquest sentit, la nul·litat d'un acte no implica la dels successius d'aquest, ni tampoc la d'aquells el contingut dels quals no hagi variat en cas que no s'hagi produït el defecte de nul·litat (articles 243 LOPJ i 230 LEC). Igualment, un acte processal pot resultar parcialment nul, i és eficaç la resta d'aquest.

Paral·lelament, es promou l'esmena dels defectes en què puguin incórrer els actes processals de les parts (article 231 LEC).

3. Les parts en el procés civil

Milagros Orozco Hermoso

3.1. Capacitat per a ser part i capacitat processal

La **capacitat per a ser part** en un procés es refereix a l'aptitud o idoneïtat genèrica per a esdevenir demandant o demandat en qualsevol procés civil i, en conseqüència, per a esdevenir titular dels drets i deures dimanants del procés.

Per exemple, assumint la cosa jutjada i l'eventual execució forçosa de la sentència.

L'article 6 de la LEC enumera les persones i entitats a qui es reconeix capacitat per a ser part (demandant o demandada) en els processos civils. A banda de les persones físiques i les jurídiques, també tenen aquesta capacitat altres entitats que poden no tenir reconeguda personalitat jurídica estricta per part de l'ordenament jurídic, però la llei processal (com de vegades també la civil) els confereix aquesta condició (concebuts i no nascuts per als efectes que els siguin favorables, masses patrimonials sense titular, diferents entitats sense personalitat jurídica habilitades per la llei, associacions i grups de consumidors, etc.). També es reconeix específicament capacitat per a ser part al Ministeri Fiscal.

En canvi, la **capacitat processal** –que pressuposa la capacitat per a ser part– fa referència a l'aptitud per a la realització vàlida d'actes processals i està directament vinculada amb la “capacitat d'obrar” en l'àmbit del dret civil. També s'anomena “capacitat per a comparèixer en judici”.

Els articles 7, 8 i 9 de la LEC regulen el tractament de la capacitat processal, i designen qui pot comparèixer en judici per si mateix i qui, en cas contrari, ho ha de fer en el seu nom en qualitat de representant (representació substantiva a efectes processals, diferent de la “representació processal” a la qual fa referència la intervenció de procurador).

Exemple

Un menor d'edat té capacitat per a ser part, tot i que no hi pot comparèixer per si mateix, sinó que ho han de fer els seus representants legals; aquesta segona qüestió, però, es refereix a la capacitat processal i està vinculada a la capacitat d'obrar del subjecte.

Referència legal

Articles 6 a 9 LEC.

Precisió

El concepte, estrictament processal, s'ajusta en essència a la idea de “personalitat jurídica” en l'àmbit civil, tot i que la pot superar en casos determinats.

3.1.1. Capacitat i compareixença en judici. Supòsits

a) Persones físiques

Hi poden comparèixer per si mateixes, sempre que estiguin en el ple exercici dels seus drets civils. En cas que no sigui així, hauran de comparèixer mitjançant la representació o amb l'assistència, l'autorització, l'habilitació o el defensor exigits per la llei (articles 7.1, 7.2 i 7.3 LEC).

Precisió

En relació amb els menors d'edat, no s'ha de confondre la seva manca de capacitat processal amb la negació de tota possibilitat d'intervenir per si mateixos en el procés. Així, en determinats casos, els menors d'edat tenen un dret d'audiència (de ser escoltats). És així, per exemple, en el marc de processos especials de família, amb caràcter obligatori quan el menor tingui més de dotze anys, o si és menor d'aquesta edat, quan tingui judici suficient (article 770 LEC, regla 4a.).

b) Persones jurídiques

Tenen capacitat per a ser part totes les entitats, d'interès públic o privat, a les quals la llei reconeix personalitat jurídica pròpia i independent de la dels seus membres o associats: corporacions, fundacions, associacions, societats mercantils, etc. Atès el seu caràcter "immaterial", la capacitat processal ha de recaure en una persona física. Així doncs, en nom de les persones jurídiques compareixeran les persones físiques que legalment les representin segons els seus estatuts (article 7.4 LEC). A aquest efecte, hauran d'aportar la documentació que acrediti aquesta qualitat.

Precisió

La pèrdua sobrevinguda de la personalitat jurídica comporta la pèrdua de la capacitat per a ser part. Per exemple, si per sentència ferma es declara la nul·litat de la fusió per la qual es va constituir la societat demandada (SAP Tarragona 18.03.2003).

c) Entitats sense personalitat jurídica habilitades per la llei

En supòsits excepcionals, la llei reconeix capacitat per a ser part a entitats que no tenen personalitat jurídica pròpia, designant la persona o persones que hauran de comparèixer en representació seva. Aquesta capacitat pot tenir com a finalitat la salvaguarda o protecció de determinats interessos i es pot tractar d'una capacitat relativa i limitada.

Exemples

És el cas de les herències jacents, les comunitats hereditàries o les comunitats de propietaris en règim de propietat horitzontal, i també els grups de consumidors i usuaris afectats per un fet danyós quan els individus que el componen estan determinats o són fàcilment determinables, que poden actuar en judici si agrupen la majoria dels afectats.

També es reconeix capacitat processal a les entitats irregulars, és a dir, les entitats que, perquè no han complert tot els requisits legals necessaris, no han arribat a assolir personalitat jurídica, però estan formades per un conjunt d'elements personals i patrimonials posats al servei d'una finalitat determinada (article 6.2 LEC).

Exemples

Per exemple, una societat mercantil irregular (anònima o de responsabilitat limitada), els pactes constitutius de la qual no consten en una escriptura pública, o bé, si hi consten, no hagin estat inscrits en el Registre Mercantil, o una societat civil constituïda per un contracte privat que es mantingui secret entre els socis (article 1669 CC).

Discussió

És possible la intervenció de les entitats irregulars en un plet com a part demandant?

Precisió

En principi, es preveu la seva capacitat per a ser part **demandada**, per a salvaguardar els interessos de terceres persones que puguin haver actuat amb l'entitat i evitar així que puguin eludir la seva hipotètica responsabilitat sota l'al·legació de manca de personalitat jurídica. Ara bé, l'article 6.2 LEC ha estat interpretat de manera relativament àmplia per la jurisprudència, cosa que permet la inclusió d'altres entitats de diversa naturalesa, com una comunitat d'usuaris d'un aparcament, una comunitat de béns, un comitè organitzador d'un esdeveniment o d'una activitat, etc. (SAP Madrid, secció 18a., 18.10.2010).

d) Ministeri Fiscal

El Ministeri Fiscal sempre té reconeguda la capacitat per a ser part en els processos en què hagi d'intervenir com a part d'acord amb la llei. Així, per exemple, els processos en què es pretengui la tutela judicial civil de qualsevol dret fonamental (article 249.1.2n. LEC), i els processos sobre capacitat, filiació, matrimoni i menors (article 749 LEC).

Activitat

1. Pot comparèixer per si mateixa una persona major d'edat que no hagi estat incapacitada, però que malgrat tot presenti alguna malaltia o impediment físic o psíquic que li impedeixi de governar-se ella mateixa?

2. Pot comparèixer per si mateix l'administrador d'una societat declarada en concurs?

3.1.2. Tractament processal

Com que es tracta d'un pressupòsit processal, la manca de capacitat processal i de capacitat per a ser part s'haurà de verificar a l'inici del procés, perquè es tracta d'una qüestió que pot impedir un pronunciament sobre el fons de l'assumpte.

En aquest sentit, pot ser apreciada d'ofici per l'òrgan jurisdiccional en qualsevol moment del procés (article 9 LEC). Amb tot, aquesta mena de defectes també poden ser –i habitualment són– posats en relleu per les parts mateixes, en la contestació a la demanda i l'audiència prèvia del judici ordinari (articles 416.1.1r. i 418 LEC) o a la vista del judici verbal (article 443 LEC).

La **capacitat per a ser part** no és esmenable si comporta una veritable manca d'aptitud per a ser part, però sí que ho és la manca d'**acreditació** d'aquesta aptitud. La manca de **capacitat processal**, per la seva banda, es considera un defecte de representació esmenable.

Jurisprudència

Si no s'ha aportat la documentació que acredita la constitució i el naixement de la personalitat jurídica d'una societat, es tractarà d'un defecte d'acreditació de la capacitat per a ser part, que pot ser esmenat. En canvi, no hi ha via de correcció per als supòsits de manca de personalitat jurídica que no gaudeixin d'aptitud per a ser part d'acord amb la llei: així, per exemple, s'ha considerat respecte a una subcomunitat de propietaris (SAP Múrcia 15.10.2010, SAP Las Palmas 25.09.2006), o una societat mercantil que ja ha estat dissolta i liquidada i, per tant, s'ha extingit la seva personalitat jurídica (SAP Castelló 05.05.2008, SAP Las Palmas 10.03.2010). Si el nomenament del càrrec d'administrador de la societat actora no està inscrit en el Registre Mercantil, s'apreciarà un defecte de representació (capacitat processal) de l'actora i en conseqüència del seu procurador, i es desestimarà la demanda deixant, però, imprejudicada l'acció (SAP Lleó, secció 2a., 26.10.2010). Si els pares presten la conformitat a la demanda presentada pel seu fill menor d'edat, s'esmena el defecte (STS 1a. 01.09.2006).

Activitat

Determineu les conseqüències processals de la inesmenabilitat o manca d'esmena dels defectes de capacitat.

3.2. Legitimació

La **legitimació** és una condició que es predica de les parts en el procés i que, en principi, parteix de l'existència d'una vinculació d'aquestes amb la relació jurídica subjacent que és objecte del litigi, vinculació que les habilita respectivament per a ocupar la posició d'actor (**legitimació activa**) i de demandat (**legitimació passiva**) en el procediment.

Referència legal

Articles 10 a 11 bis LEC.

En principi, es relaciona directament legitimació amb titularitat de la relació jurídica o objecte litigiós (article 10 LEC, primer apartat). Ara bé, la legitimació no pressuposa l'existència i validesa de la titularitat en si –això serà eventualment una qüestió a decidir en el plet–, sinó l'afirmació d'aquesta titularitat i la compareixença en el judici com a titular (aspecte que s'ha d'acreditar amb els mitjans de prova corresponents). Tanmateix, de vegades és suficient l'afirmació de tenir un **interès legítim**: que la persona en qüestió es veurà afectada –en positiu o en negatiu– per la sentència que es dicti.

Exemples

Si un progenitor pretén reclamar a l'altre aliments en nom del seu fill menor, ha d'acreditar l'existència del vincle de filiació tant respecte d'ell mateix (legitimació activa) com del progenitor demandat (legitimació passiva). Si es tracta d'una demanda de reclamació de paternitat, s'ha d'adreçar contra aquell envers el qual es pretengui la declaració, aportant un principi de prova de la legitimació passiva; amb tot, l'existència d'aquesta darrera, als efectes de l'exercici de l'acció de filiació, no pressuposa l'estimació de les pretensions de la demanda i la consegüent declaració del vincle. Per això es diu que la legitimació és una qüestió que pertany al fons de l'assumpte, l'establiment final de la qual vindrà determinada per la resolució definitiva que es dicti en el procediment. Vegeu, per exemple, l'STS de 18.01.2012, que aprecia manca de legitimació activa en una acció de filiació en relació amb una parella de fet del mateix sexe.

De vegades, la llei també utilitza el concepte de *legitimació* per a designar les persones o entitats –per exemple, el Ministeri Fiscal– que seran habilitades per a exercir determinades accions (per exemple, la d'incapacitació, article 757 LEC; el recurs en interès de llei, article 491 LEC; tercera de domini, article 595 LEC), o per a delimitar els que han de ser demandats (per exemple, legitimació

passiva en accions de filiació, article 766 LEC; en terceries de domini, article 600 LEC). D'altra banda, hi ha supòsits en què la llei legitima per a actuar en el procés a persones diferents del titular (**legitimació extraordinària**: article 10, segon apartat, i articles 11 i 11 bis LEC); és el cas, per exemple, de l'exercici de l'acció subrogatòria de l'article 1111 CC.

Precisió

Si qui exerceix l'acció no acredita ser una de les persones expressament legitimades per la llei, s'inadmet la demanda. S'ha de procedir de la mateixa manera quan no s'aportin juntament amb l'escrit de demanda –i, si escau, no s'esmeni el defecte a requeriment del jutjat– els documents que la llei exigeixi adjuntar en determinats supòsits específics com a prova que es té una determinada qualitat (per exemple, article 266 LEC).

3.2.1. Tractament processal

La legitimació és una condició que tant es pot apreciar d'ofici, tenint en compte el seu caràcter indisponible, com també la poden posar en relleu les parts (per exemple, en la contestació a la demanda). Per la seva naturalesa, la **manca de legitimació** (no la d'acreditació d'aquesta) **no és un defecte esmenable**.

Discussió

Si el demandat al·lega manca de legitimació en l'actor, en quin moment processal s'establirà o es resoldrà aquesta qüestió?

3.3. La pluralitat de parts: el litisconsorci

El **litisconsorci** es dona quan la posició d'una de les parts processals, o bé la de totes dues, estigui ocupada per més d'un subjecte. D'aquesta manera, les actuacions se seguiran conjuntament respecte de tots els subjectes implicats i totes les pretensions deduïdes en el plet es resoldran en una única sentència. Parlem de **litisconsorci actiu** quan es refereix a la part actora, i de **litisconsorci passiu** quan es refereix a la demandada.

Referència legal

Article 12 LEC.

La figura litisconsorcial, en el fons, està estretament lligada a la qüestió de la legitimació.

3.3.1. Litisconsorci voluntari i litisconsorci necessari

El litisconsorci es pot formar, o bé per lliure voluntat de l'actor (**litisconsorci voluntari** o facultatiu), o bé per imposició de la llei (**litisconsorci necessari**).

a) El **litisconsorci voluntari** no deixa de ser, en el fons, un supòsit d'acumulació subjectiva d'accions, regulat en l'article 72 LEC. Per això, cal que es compleixin els requisits que la llei estableix per a la seva admissibilitat (articles 72 i 73 LEC).

Precisió

Són qüestions connexes a la formació del litisconsorci, entre altres: la competència territorial, la quantia del procés i les facultats dispositives sobre l'objecte d'aquest, que s'analitzen en els apartats corresponents.

Exemples

Casos habituals de litisconsorci passiu voluntari són els supòsits en què hi ha una pluralitat d'obligats units per vincle de solidaritat, per exemple l'article 1144 CC (SAP Madrid 12.03.2012). Així, per exemple, l'entitat financera que reclama conjuntament contra tots els obligats per un contracte de préstec, o bé la demanda interposada per la comunitat de propietaris contra diversos propietaris per impagament de quotes comunitàries.

Exemple de litisconsorci actiu voluntari: si diverses persones han subscrit respectius contractes individuals, de la mateixa naturalesa i amb els mateixos termes, amb el mateix proveïdor (per exemple, contractes d'aprofitament per torns de béns immobles d'ús turístic, SAP Madrid 31.03.2009), poden exercir conjuntament la demanda de resolució o nul·litat del contracte. Igualment, qualsevol dels comuners (o dels cònjuges en societat de guanys) està legitimat per a exercir les accions que van en benefici del dret o bé comú (STS 05.12.2007).

És possible igualment que es doni un litisconsorci en relació amb totes dues parts del procés: per exemple, dues empreses reclamen a altres dues, contractista i subcontractista d'una obra, per materials i serveis subministrats i no pagats en l'execució de l'obra esmentada. En canvi, no s'admet el litisconsorci passiu voluntari davant el jutge que coneix del concurs de la part demandada, pel que fa a les accions exercides contra tercers diferents de la concursada, ja que el jutge del concurs, atès el caràcter exclouent i exclusiu de la seva competència, no té competència objectiva per a conèixer de les accions acumulades (SAP Madrid 12.03.2012).

b) El litisconsorci necessari que preveu l'article 12.2 LEC, i només per a la part demandada, és, en el fons, l'autèntic litisconsorci. Es tracta dels casos en què la relació juridicoprocesal només pot quedar vàlidament constituïda si s'adreça la demanda contra tots i cadascun dels subjectes que integren la relació o el conjunt de relacions jurídiques objecte de litigi, perquè tots ells tenen legitimació passiva i tots quedaran afectats per la resolució que es dicti en el procediment. En cas que no sigui així, la relació juridicoprocesal estarà defectuosament constituïda, la qual cosa serà un obstacle impeditiu de la continuació del procés i, per tant, no es podrà dictar sentència sobre el fons de l'assumpte. Per aquest motiu, la llei –i, de vegades, la jurisprudència, en supòsits de situacions jurídiques inescindibles (**litisconsorci necessari impropi**)– imposa l'obligació de demandar tots els titulars o persones que resultarien afectades per la sentència. Es tracta de garantir la presència en el judici de tots aquells als quals interessa la qüestió litigiosa, ja que el principi d'audiència proscriu la condemna de qui no ha estat cridat al plet.

Exemples

La demanda que pretengui el reconeixement d'una servitud sobre una finca propietat de diverses persones s'ha d'adreçar contra totes elles (article 597 CC). En les obligacions indivisibles, s'ha de reclamar conjuntament contra tots els deutors (1139 CC). La demanda de resolució o nul·litat d'un contracte s'ha d'adreçar contra totes les persones que en són part.

Vegeu també

Vegeu l'apartat "Pluralitat d'accions en un únic procés. L'acumulació objectiva i subjectiva" del mòdul "Jurisdicció i competència".

Jurisprudència

Quan en virtut de la sentència de divorci l'ús de l'habitatge arrendat s'atribueixi al cònjuge no arrendatari, l'arrendador haurà de dirigir la demanda de desnonament no solament contra aquest cònjuge, sinó també contra el cònjuge que ha signat el contracte d'arrendament, que va ser aquell amb el qual es va constituir la relació arrendatícia i amb el qual aquesta es manté vigent (SAP Madrid 13.12.2011, SAP Madrid 13 07.07.2009, SAP Barcelona 27.02.2002).

L'acció de rescissió d'un contracte fet en frau de creditors s'ha d'exercir contra el venedor del bé i contra l'adquirent de mala fe (STS 1a. 18.04.2005).

No s'aprecia litisconsorci passiu necessari en els casos de responsabilitat solidària (STS 14.11.2008, SAP Barcelona 04.11.1999). Tampoc en els supòsits de solidaritat impròpia (responsabilitat extracontractual amb pluralitat d'agents i impossibilitat de delimitar la quota de responsabilitat de cadascun d'ells): circulació de vehicles de motor, responsabilitat per defectes en la construcció o per danys causats per obres (STS 31.12.2007, STSJ Navarra 31.12.1999, SAP Madrid 30.05.2006, SAP Guadalajara 09.12.1998). Amb tot, en aquests darrers casos hi ha alguna línia jurisprudencial menys flexible (STS 3.11.1999, SAP Madrid 07.02.2000).

Activitat

És possible apreciar casos de litisconsorci actiu necessari, és a dir, referits a la part actora?

3.3.2. Tractament processal

En el supòsit de **litisconsorci passiu voluntari**, quan l'actor ha acumulat indegudament les accions, serà requerit per a "desacumular-les", és a dir, per a esmenar el defecte, com a requisit previ a l'admissió de la demanda (article 73.3 LEC).

La manca de **litisconsorci passiu** quan aquest és **necessari** esdevé, al seu torn, un impediment per a la prossecció vàlida del procés i per al pronunciament judicial sobre el fons de la qüestió debatuda. Aquest defecte fonamentarà la corresponent excepció processal que pot ser formulada pel demandat en la contestació a la demanda, i discutir en l'audiència prèvia al judici. Amb tot, la jurisprudència tradicionalment ha aollit la possibilitat d'apreciar aquest defecte també d'ofici, amb la consegüent nul·litat de les actuacions i la retroacció d'aquestes al moment processal que permeti l'esmena del defecte (STS 1a. 10.07.2000, SAP Madrid 13.12.2011, SAP Madrid 31.01.2000). En cas que el defecte no sigui esmenat, s'ha de dictar una interlocutòria que posi al procés i arxivar les actuacions.

Activitat

Com s'esmena el defecte de manca de litisconsorci passiu necessari?

3.4. Intervenció de tercers en el procés

Una vegada iniciat el plet, és possible que s'acordi la intervenció en aquest de terceres persones que no hi tenen –o hi han de tenir– la qualitat de part però que, al seu torn, poden tenir un interès legítim i directe en el seu resultat. La

Referència legal

Articles 13 a 15 LEC.

intervenció pot tenir l'origen en la sol·licitud del mateix tercer (**intervenció adhesiva** o **voluntària**, article 13 LEC), o bé en la sol·licitud formulada pel demandant o pel demandat (**intervenció provocada**, article 14 LEC).

3.4.1. Intervenció de subjectes originàriament no demandants ni demandats

Qui acreditati tenir un **interès directe i legítim** en un plet ja iniciat pot sol·licitar ser tingut com a part demandant o demandada. Es tractarà de supòsits en què el tercer en qüestió no ha format part inicialment de la relació jurídicoprocesal, perquè no és titular de la relació litigiosa, o bé simplement perquè no s'ha establert la seva participació.

Si, amb l'audiència prèvia de les parts, és admesa la intervenció del tercer, l'intervinent (que s'**adherirà** al demandant o al demandat) es considera com a part a tots els efectes. Ara bé, s'hi haurà de sumar i haurà d'acceptar les actuacions en el punt en què aquestes es trobin, tot i que tindrà la possibilitat de formular les al·legacions necessàries per a la seva defensa i de proposar, si escau, els mitjans de prova que li convinguin.

Jurisprudència

S'ha acceptat la intervenció adhesiva quan el crèdit litigiós havia estat aportat a l'ampliació del capital social de la societat intervinent (ATS 13.01.2009). També, quan el tercer adduïa tenir concertada una prestació (fred industrial) que s'ha de portar a terme en el local de negoci objecte del judici de desnonament (SAP Guipúscoa 10.12.1999). En canvi, no s'ha apreciat l'existència d'interès legítim quan el que pretenia el tercer era personar-se per a conèixer l'estat d'una mesura cautelar (IAP Barcelona 21.10.2008), ni tampoc quan el tercer era la progenitora de la demandada en el judici de desnonament per precari (SAP Alacant 13.05.2010).

3.4.2. Intervenció provocada

Aquest supòsit es dona quan la llei permeti –aquest és un requisit ineludible– que el demandant o el demandat **cridin un tercer per tal que intervingui en el procés sense la qualitat de part (demandada)**. L'article 14 LEC regula la manera com s'ha de formular la sol·licitud, segons si la iniciativa correspon al demandant o al demandat. Admesa la intervenció del tercer, aquest disposa de les mateixes facultats d'actuació que la llei concedeix a les parts.

Igualment, la LEC preveu un supòsit específic d'intervenció, en què el demandat crida el tercer perquè considera que aquest ha d'ocupar la seva posició (article 14.2, regla 4a.); en aquest cas, es reconduïx al que disposa l'article 18 LEC, com a supòsit especial de successió processal. A tenor de la jurisprudència, també és possible que sigui el demandant qui decideixi adreçar la demanda contra el tercer, amb la qual cosa aquest passarà a ocupar la posició de demandat.

Exemples

Un dels supòsits d'aplicació més habituals d'aquesta figura ha estat el que preveu l'article 1481 CC, en seu de sanejament per evicció, i com a mitjà de garantia de l'evicció (per exemple, notificació de la demanda d'evicció al venedor, a instàncies del comprador). Igualment, en els casos d'evicció en arrendaments urbans i rústics, en les donacions oneroses, l'àmbit successori, etc. També ha estat aplicada en relació amb la Llei d'ordenació de l'edificació (Llei 38/1999), la DA 7a. de la qual preveu un supòsit d'intervenció processal quan faculta el demandat com a intervinent en la construcció d'edificis per a sol·licitar que es notifiqui la demanda interposada a altres intervinents. Per exemple, SAP Huelva 05.05.2011.

La intervenció provocada no és acceptada quan no hi ha previsió legal que l'empari (STS 25.01.2012). Així, s'ha denegat la possibilitat d'intervenció de l'asseguradora sol·licitada per l'assegurat demandat, quan l'actor no ha exercit l'acció directa contra aquesta (SAP Barcelona 24.03.2004, IAP Biscaia 29.03.2007, IAP Cadis 12.07.2007); aquesta posició, basada en la imprevisió legal de la intervenció i en l'existència de responsabilitat solidària, ha estat criticada per la consegüent duplicitat de plets que pot comportar per a l'assegurat condemnat. Ara bé, de vegades, malgrat que s'ha admès la intervenció del tercer, no és fàcil determinar en quina qualitat intervé i si té o no la posició de part demandada (en relació precisament amb una asseguradora, STS 20.12.2011).

La LEC, en els articles 15 i 16, preveu dos supòsits específics d'intervenció referits, respectivament, a processos per a la protecció de drets i interessos col·lectius i difusos de consumidors i usuaris, i a processos de defensa de la competència.

Activitat

Analitzeu les conseqüències que pot tenir la intervenció provocada de l'article 14 LEC en matèria de costes, en particular tenint en compte quina ha estat l'actitud de cadascuna de les parts respecte de la intervenció. Vegeu, entre altres, SAP Barcelona 14.04.2005 i SAP Huelva 05.05.2011.

3.5. Successió processal

La **successió processal** implica un canvi o una transmissió de la qualitat de part (demandada o demandant) en un procediment, amb origen en diferents causes, i n'és la conseqüència que algun dels subjectes que inicialment formava part d'un plet quedarà substituït per una altra persona o per altres persones.

Referència legal

Articles 16 a 18 LEC.

3.5.1. Successió processal per mort

Té lloc quan, pendent el procés, el seu objecte es transmeti *mortis causa*, a causa de la defunció del litigant originari. D'aquesta manera, la condició de part processal legítima haurà de passar als seus hereus, els quals podran continuar amb el judici ocupant la mateixa posició processal que el seu causant, en les condicions i amb la tramitació que preveu l'article 16 LEC. Òbviament, la successió té com a requisit previ que se n'acrediti la defunció i la mateixa condició d'hereu.

Discussió

Es podria aplicar l'article 16 LEC, per analogia, a la "mort" o pèrdua de personalitat jurídica d'una societat?

Precisió

La successió només pot tenir lloc en cas que l'objecte processal sigui transmissible. Per regla general, són transmissibles les pretensions de caràcter econòmic, tot i que també es pot referir a qüestions d'estat civil (per exemple, accions de filiació) o de drets de la

personalitat (per exemple, accions de tutela judicial civil dels drets a l'honor, la intimitat i la pròpia imatge). No són transmissibles, en canvi, les accions que siguin de caràcter personalíssim o que impliquin la pervivència de la part originària (per exemple, declaració d'incapacitació, reclamació d'aliments, divorci).

3.5.2. Successió processal per transmissió de l'objecte litigiós

En aquest cas la transmissió actua per un acte *inter vivos*: l'adquirent de l'objecte litigiós, acreditant la transmissió, podrà sol·licitar que se'l consideri part en el procediment, ocupant la mateixa posició processal que el transmissent (article 17 LEC). Ara bé, la part contrària es pot oposar a aquesta petició de successió perquè considera que la perjudica. Si el jutge no estima la petició de l'adquirent, el procediment continua amb el transmissent, sense perjudici de les relacions jurídiques entre tots dos.

Precisió

L'adquirent ha d'acreditar la realitat de la transmissió, aportant, per exemple, el corresponent contracte de compravenda de l'immoble, o de cessió del crèdit litigiós. En els supòsits de fusió o absorció de societats, caldrà aportar els documents que acreditin l'operació en qüestió i que justifiquin el caràcter de "successora" de la societat resultant. Finalment, quan la transmissió es refereixi a béns litigiosos afectats per un procediment de concurs, s'hi aplica el que disposa la Llei concursal, i la part contrària pot oposar a l'adquirent tots els drets i totes les excepcions que li corresponguin davant el concursat (article 17.3 LEC).

3.5.3. Successió processal en casos d'intervenció provocada

Com s'ha esmentat més amunt, es refereix als supòsits en què la intervenció del tercer hagi estat provocada pel demandat, que considera que la seva posició processal ha de ser ocupada, precisament, pel tercer (article 14.2, regla 4a. LEC). Amb el trasllat previ de la petició a les altres parts, el tribunal decidirà mitjançant una interlocutòria el que sigui procedent respecte de la successió.

3.6. Representació processal i defensa tècnica

El fet de tenir capacitat per a ser part i capacitat processal no és considerat suficient per la llei, que atenent el dret a la tutela judicial efectiva de l'article 24 CE, requereix un pressupòsit suplementari per a la compareixença en el procés:

La **postulació processal**, és a dir, la defensa per part d'un advocat, i la **representació per part d'un procurador dels tribunals** (articles 542-546 LOPJ i 23-35 LEC).

Referència legal

Articles 23 a 35 LEC.

Precisió

És incompatible l'exercici simultani de les professions d'advocat i procurador (article 23.3 LEC).

3.6.1. Representació per part d'un procurador dels tribunals

El **procurador** esdevé el **representant tècnic** de la part davant dels òrgans judicials i exerceix la funció d'intervenir, presentar escrits i actuar en el seu nom –excepte les actuacions que siguin estrictament personals–, i de rebre i cursar comunicacions amb el tribunal.

a) Caràcter preceptiu i excepcions

Com a norma general, **és preceptiva la intervenció d'un procurador** (article 23.1 LEC). En determinats casos, s'exceptua aquesta regla i els litigants (o els seus representants quan s'escaigui, per exemple en el cas de persones jurídiques) poden comparèixer per si mateixos.

Activitat

Determineu els processos civils o les actuacions en què no és preceptiva la intervenció d'un procurador, pel que fa tant als processos declaratius (en la LEC 2000, la LEC de 1881 i la normativa de la UE) com als procediments d'execució.

b) Formes de conferir la representació

En síntesi, hi ha dues maneres de conferir la representació a un procurador:

- Mitjançant el seu **apoderament** voluntari.
- Per mitjà **designació efectuada pel col·legi de procuradors** corresponent.

Pel que fa al **poder**:

- En primer lloc, el poder a favor del procurador pot ser atorgat per la part davant notari i en escriptura pública ("Poder general per a plets"), en l'atorgament de la qual no ha de comparèixer el procurador, sinó només el poderdant. Habitualment, en la mateixa escriptura també s'inclou un poder especial per a la realització dels actes processals enumerats en l'article 25.2, núm. 1, de la LEC (renúncia, transacció, desistiment, assentiment, etc.). L'escriptura de poder s'annexa amb el primer escrit que el procurador presenti (per exemple, la demanda) o, si escau, la primera actuació (la contestació a la demanda en la vista del judici verbal) (article 24.2 LEC).
- En segon lloc, es pot atorgar el poder de representació mitjançant designació *apud acta*, conferida mitjançant la compareixença de l'interessat davant del secretari judicial de qualsevol oficina, i no és necessària la presència del procurador. Aquesta forma d'apoderament, que és gratuïta, no té abast general sinó circumscrit al procés que s'ha iniciat o que es pretén iniciar. Habitualment, la designació se sol anunciar en l'encapçalament de la demanda, i un cop presentada pel mateix procurador designat, l'òrgan jurisdiccional requereix la part actora, amb caràcter previ a l'admissió de

Precisió

En una mateixa escriptura es pot apoderar més d'un procurador i de diversos partits judicials.

la demanda, perquè acudeixi al jutjat a formalitzar la designació. Amb tot, cal consultar la pràctica de l'òrgan judicial en qüestió, ja que en algunes demarcacions no s'admet la demanda si el poderdant no compareix en el moment de la presentació per a efectuar la designació *apud acta*, en aplicació literal de l'article 24.2 LEC.

L'altra via d'atribució de la representació a un procurador és per mitjà d'una **designació efectuada pel col·legi de procuradors** d'entre els professionals inscrits en el torn d'ofici, sigui en el marc d'un determinat expedient d'assistència jurídica gratuïta, o bé a instància del mateix òrgan judicial o litigant.

Precisió

La pràctica forense majoritàriament s'inclina a considerar que la representació conferida mitjançant designació del torn d'ofici no inclou el poder especial per a renunciar, transgir, desistir o assentir (actes previstos en l'article 25.2, núm. 1, de la LEC). En aquests casos, es requereix la presència personal del representat per a la realització dels actes processals esmentats.

c) Contingut de la representació, deures i cessació del procurador

L'exercici de les funcions del procurador està regulat en els articles 26, 27, 28 i 30 LEC. Per a portar a terme les seves funcions, el Col·legi de Procuradors organitza i gestiona, en tots els edificis judicials que siguin seu de tribunals civils, un **servei comú de recepció de notificacions**, a l'efecte de portar a terme la recepció de les notificacions i còpies d'escrits que siguin entregades pels procuradors per a ser traslladades a la resta de parts del procés amb caràcter previ a la seva presentació a l'òrgan judicial (vegeu l'article 28.3 LEC i 276-278 LEC).

3.6.2. Defensa per part d'un advocat

L'**advocat** és l'encarregat de portar a terme la **defensa tècnica** de la part, prenent les decisions juridicoestratègiques en el marc del procediment i intervenint davant els òrgans judicials en defensa dels interessos del seu client.

a) Caràcter preceptiu i excepcions

Es parteix de l'**obligatorietat que els litigants estiguin dirigits per un advocat**, i no es proveeix cap sol·licitud que no porti la signatura d'un advocat. Determinats tipus de processos o actes processal s'exceptuen de la intervenció preceptiva d'un advocat.

Precisió

El poderdant està obligat a proveir de fons el procurador abans de l'inici del procediment o amb les primeres actuacions d'aquest, sense perjudici de la posterior liquidació a la finalització del mandat. L'article 34 LEC estableix un procediment perquè el procurador reclami davant del secretari judicial i contra el seu poderdant el pagament del compte de drets deguts i impagats.

Precisió

S'admet la praxi que entre companys de professió se signin escrits utilitzant en l'antesignatura l'expressió *pel meu company*.

Activitat

Determineu els processos civils o les actuacions en què no és preceptiva la intervenció d'un advocat, pel que fa tant als processos declaratius (en la LEC 2000, la LEC de 1881 i la normativa de la UE) com als procediments d'execució.

Activitat

En el supòsit que, malgrat que no sigui preceptiu, un litigant comparegui amb advocat i/o procurador, determineu la manera de procedir i les conseqüències en relació amb les altres parts i les costes del procediment.

b) Designació d'un advocat i exercici de la funció

La designació de l'advocat pot tenir lloc de manera voluntària (**advocat de lliure elecció**) o bé de manera legal, mitjançant **designació emesa pel Col·legi d'Advocats** corresponent, ja sigui en el marc d'un expedient d'assistència jurídica gratuïta, quan ho acordi el tribunal davant de la passivitat del litigant o quan sigui aquest mateix qui sol·liciti la designació d'un advocat d'ofici.

La relació jurídica entre l'advocat i el client es configura jurídicament com un contracte d'arrendament de serveis. Amb tot, i en funció de la naturalesa o l'àmbit dels serveis, també hi poden concórrer altres figures jurídiques, com l'arrendament d'obra, el mandat o la representació.

Precisió

Quant als honoraris, és pràctica habitual que l'advocat sol·liciti al seu client, a l'inici de l'assumpte, una provisió de fons. En finalitzar l'assumpte (o alguna de les seves instàncies), se sol·licitarà al client el pagament de la minuta d'honoraris, que s'haurà de presentar degudament detallada i justificada. En cas d'impagament d'aquesta, l'advocat disposa d'un procediment específic (**jurament de comptes**, article 35 LEC) per a reclamar-los, o pot acudir a un altre tipus de procediment (per exemple, judici monitori). Atès el caràcter lliure dels honoraris sobre la base del principi de llibertat en la concurrència, ja no és admissible l'establiment, per part dels col·legis, de criteris "orientadors" per a la fixació d'honoraris, pràctica consolidada i aplicada durant llarg temps. Actualment, aquests criteris, en cas que siguin establerts, ho són únicament a efectes de juraments de comptes i de taxació de costes. D'altra banda, ja és pacífica l'admissió del pacte de *quota litis* en l'àmbit dels processos civils (càlcul dels honoraris com a percentatge dels beneficis obtinguts per part del client en el plet), arran de la jurisprudència del TS i de la legislació liberalitzadora en matèria de prestació de serveis.

c) Defectes en la postulació processal

En funció de la naturalesa i la gravetat del defecte, aquest és esmenable o provoca la nul·litat de les actuacions afectades.

Activitat

Determinar les conseqüències processals dels defectes de postulació següents:

1. Demanda presentada sense adjuntar-hi el poder per a plets.
2. Poder insuficient o invàlid.
3. Demanda presentada sense la signatura d'un advocat.
4. Compareixença del litigant sense lletrat quan la intervenció d'aquest és preceptiva.

5. Compareixença per mitjà d'un advocat no col·legiat.

3.7. El dret a l'assistència jurídica gratuïta

Es tracta d'un dret amb fonament constitucional (article 119 CE) i que té com a finalitat salvaguardar el dret a la tutela judicial efectiva (article 24 CE) de les persones que no tenen prou recursos per a litigar.

Està regulat en la Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta, despelgada pel seu reglament (Reial decret 996/2003, de 25 de juliol).

3.7.1. Beneficiaris del dret

En són beneficiaris les persones, per regla general físiques però en casos específics també jurídiques, que preveu l'article 2 de la Llei, que litiguin en defensa de drets o interessos propis i que compleixin els requisits econòmics dels articles 3 a 5.

Activitat

1. Analitzar quina és la manera de realitzar el còmput dels ingressos del sol·licitant, i la resta d'elements de valoració que es puguin tenir en compte.
2. És possible el reconeixement del dret una vegada iniciat el plet, per insuficiència econòmica sobrevinguda?

3.7.2. Contingut del dret

El dret a l'assistència jurídica gratuïta cobreix totes les prestacions enumerades en l'article 6 de la Llei 1/1996, i aquest dret perdura durant totes les instàncies del procés, incloent-hi l'execució i els recursos.

3.7.3. Sol·licitud i reconeixement del dret

L'interessat haurà de formular la sol·licitud davant del Col·legi d'Advocats corresponent, en cas que sigui prèvia a la iniciació d'un litigi, o bé davant del jutjat que està coneixent del plet en el qual actua com a part demandada, que al seu torn l'ha de remetre al Col·legi d'Advocats (i aquest, al Col·legi de Procuradors). En aquest segon cas, és habitual que el jutjat acordi, arran de la formulació de la sol·licitud, la suspensió dels terminis processals, mentre el Col·legi d'Advocats no notifiqui la designació al jutjat corresponent (article 16).

Precisió

Un cop es comunica la designació, el jutjat dicta resolució, considera designats l'advocat i el procurador en qüestió, i aixeca la suspensió dels terminis processals, amb la qual cosa es reemplèn el còmput d'aquests a partir de la data de notificació de la resolució a l'advocat i procurador designats. Ara bé, tot i ser aquesta la pràctica habitual, alguns jutjats segueixen el criteri (article 16, quart paràgraf, de la Llei) de considerar que el còmput del termini processal es reemplèn de manera automàtica amb la notificació de la designació per part del Col·legi d'Advocats al sol·licitant, per la qual cosa és molt recomanable informar-se prèviament sobre aquest punt de manera directa amb l'òrgan jurisdiccional

Precisió

Quant als requisits econòmics, el criteri general parteix del fet que la unitat familiar del sol·licitant no disposi d'ingressos o recursos que en còmput anual superin el doble del salari mínim interprofessional vigent en el moment de la sol·licitud, i així s'acrediti.

Precisió

En cas que la seu de l'òrgan que hagi de conèixer d'un recurs contra una resolució es trobi en un partit judicial diferent d'aquell en què s'estan tramitant les actuacions, caldrà sol·licitar –habitualment es fa en el mateix escrit d'interposició del recurs, per altressí– que els col·legis d'advocats i procuradors corresponents efectuïn una nova designació d'entre professionals que exerceixen el torn d'ofici en aquella demarcació (article 8 de la Llei).

corresponent. Igualment, caldrà esbrinar quants dies queden del termini esmentat, tenint en compte aquells que l'interessat hauria pogut deixar transcórrer abans de sol·licitar assistència jurídica gratuïta.

El Col·legi d'Advocats, amb l'acreditació prèvia dels requisits econòmics per part del sol·licitant, designa un advocat d'entre els inscrits en el torn d'ofici corresponent; posteriorment, ho farà el Col·legi de Procuradors. Aquesta designació és provisional i l'ha de confirmar posteriorment la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta (CAJG) de la província, que és l'òrgan responsable del reconeixement definitiu del dret.

3.7.4. Reintegrament de les costes processals

El litigant beneficiari del dret de justícia gratuïta pot ser afavorit o condemnat en costes en el procediment. L'article 36 de la Llei estableix les regles que s'han de seguir en aquesta qüestió.

Activitat

Determinar en quins supòsits el beneficiari de l'assistència jurídica gratuïta tindrà dret a percebre les costes de la part contrària, i aquells en què serà ell l'obligat a abonar-les.

3.8. Les taxes i els dipòsits judicials

Els darrers anys han proliferat figures tributàries relacionades amb l'Administració de justícia. Es tracta de les **taxes** establertes per diferents conceptes o fets imposables en el marc de l'exercici de la potestat jurisdiccional i l'actuació dels òrgans de l'Administració de justícia, i els **dipòsits** previs a la interposició de recursos jurisdiccionals. Amb caràcter general, però, n'estan exemptes les persones beneficiàries del dret d'assistència jurídica gratuïta.

3.8.1. Àmbit estatal

a) Taxa per a l'exercici de la potestat jurisdiccional

La Llei 53/2002, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i d'ordre social, en l'article 35, estableix una taxa per a l'exercici de la potestat jurisdiccional en els ordres civil i contencios administratiu. Es liquida mitjançant el seu ingrés en les entitats col·laboradores i per mitjà de l'imprès oficial (model 696) que facilita l'Agència Tributaria (disponible també en línia).

b) Dipòsits per a recórrer

La disposició addicional quinzena de la LOPJ estableix la constitució obligatòria d'un dipòsit amb caràcter previ a la interposició de recursos en els ordres jurisdiccionals civil, social i contencios administratiu i penal.

Precisió

Si la CAJG denega finalment el dret a l'assistència jurídica gratuïta, l'interessat haurà d'abonar els honoraris i drets dels professionals designats meritats per totes les actuacions en què hagin intervingut. En aquest cas i al seu torn, els professionals esmentats hauran de reintegrar les quantitats que hagin percebut a càrrec dels fons públics com a remuneració per aquest mateix concepte.

Precisió

En la data de tancament d'edició d'aquests materials, existeix un avantprojecte de llei de reforma del sistema de taxes judicials, en relació amb la seva quantia, gestió i possibilitat de ser revisades en el decurs del procés.

3.8.2. Àmbit territorial de Catalunya

La Llei del Parlament de Catalunya 5/2012, de 20 de març, de mesures fiscals, financeres i administratives i de creació de l'impost sobre les estades en establiments turístics, crea unes taxes per la prestació de serveis personals i materials en l'àmbit de l'Administració de justícia. Aquestes taxes, aplicables a partir de l'1 de maig de 2012 i en relació amb les quals cal fer la corresponent autoliquidació (models JUS001SOLC, JUS001COMP i JUS002, disponibles en línia en la pàgina web del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya), són compatibles i s'acumulen, si s'escau, a les establertes per la legislació estatal.

Exercicis d'autoavaluació

1. El Sr. A, tot i no ser preceptiu, compareix al procés assistit d'un advocat i representat per un procurador. En conseqüència...

- a) en cap cas el Sr. A no pot reclamar les costes d'aquests professionals a la part contrària, si resulta vencedor en el plet.
- b) només pot reclamar les costes a la part contrària si el tribunal aprecia temeritat en la conducta del condemnat en costes.
- c) pot reclamar les costes a l'altra part si aquesta també hi ha comparegut amb un advocat i procurador.
- d) pot reclamar les costes a l'altra part si el domicili del Sr. A és en un lloc diferent d'aquell en què s'ha tramitat el judici.

2. El dret a l'assistència jurídica gratuïta...

- a) també pot ser reconegut a persones jurídiques, en determinats supòsits.
- b) es reconeix quan els ingressos del sol·licitant, computats de manera individual, no superin en còmput anual el triple del salari mínim interprofessional.
- c) es reconeix quan els ingressos del sol·licitant, computats per unitat familiar, no superin en còmput anual el triple del salari mínim interprofessional.
- d) només pot ser reconegut en la fase inicial del plet.

3. La Joana, menor de tretze anys d'edat,...

- a) pot comparèixer en un judici, perquè té més de dotze anys.
- b) no pot comparèixer en un judici, ja que no té capacitat per a ser-ne part.
- c) en determinades actuacions processals previstes en la llei, pot intervenir per si mateixa en el procés.
- d) pot comparèixer en un judici si està degudament representada per un procurador.

4. La legitimació processal...

- a) pressuposa l'existència i validesa de la titularitat de la relació jurídica que s'afirma tenir.
- b) es reconeix en determinats casos a persones o entitats que no són els titulars de la relació jurídica.
- c) és una qüestió la manca de la qual només pot ser apreciada a instància de part.
- d) és un requisit processal de caràcter formal, vinculat a l'obligatorietat d'apoderar un procurador quan la intervenció d'aquest és preceptiva.

5. Respecte del litisconsorci,...

- a) quan és voluntari, es tracta d'una acumulació objectiva d'accions.
- b) pot ser de caràcter necessari, com en els supòsits de responsabilitat solidària de diversos deutors.
- c) la seva manca, quan és de caràcter necessari, impedeix que es pugui dictar una sentència sobre el fons.
- d) la seva manca, quan es de caràcter necessari, provoca la declaració de rebel·lia processal de les persones que no han estat part en el procés.

6. En un judici ordinari pel qual se sol·licita la nul·litat d'un contracte de compravenda, el comprador ha interposat la demanda només contra un dels dos venedors.

- a) L'excepció de litisconsorci passiu necessari ha de ser oposada pel demandat en l'audiència prèvia.
- b) L'excepció de litisconsorci passiu necessari ha de ser oposada pel demandat durant els primers deu dies del termini per a la contestació a la demanda.
- c) La manca de litisconsorci passiu necessari, si no s'esmena, comporta l'absolució del demandat en la sentència que es dicti.
- d) Es pot esmenar la manca de litisconsorci passiu necessari si l'actor, en l'audiència prèvia del judici ordinari, acredita la presentació de demanda contra el demandat exclòs.

7. Una vegada iniciat el procediment, la societat actora ABC, SL perd la personalitat jurídica perquè s'ha extingit. En aquest cas, es tracta...

- a) d'un supòsit de successió processal *mortis causa*.
- b) d'un supòsit de manca de capacitat processal.
- c) d'un supòsit de manca de capacitat per a ser part.

d) d'un defecte de postulació processal.

8. El còmput dels terminis processals civils...

- a) s'inicia el dia en què es rep la notificació.
- b) s'efectua en dies naturals.
- c) finalitza el darrer dia del termini a les 15 hores.
- d) és susceptible de suspensió en casos determinats.

9. Els manaments...

- a) són actes processals del jutge adreçats a particulars, en què s'ordena un determinat comportament o una determinada actuació.
- b) són resolucions del secretari judicial.
- c) s'adrecen a registradors, notaris o funcionaris públics.
- d) són resolucions de l'òrgan judicial per a les quals es resol un incident processal.

10. Si una de les parts en un judici ordinari planteja una qüestió incidental...

- a) s'ha de resoldre mitjançant una resolució o un pronunciament específics.
- b) es pot plantejar en qualsevol moment abans que s'hagi dictat una resolució definitiva en el plet.
- c) si és de pronunciament previ, es resol en l'audiència prèvia.
- d) suspèn el curs de les actuacions fins a la seva resolució.

11. La submissió tàcita del demandat...

- a) pot actuar en relació amb la jurisdicció per raó de la matèria.
- b) pot actuar només en relació amb determinats supòsits de competència territorial.
- c) pot actuar només en relació amb determinats supòsits de competència territorial i també excepcionalment en l'àmbit de la competència objectiva quan no afecti l'ordre públic.
- d) pot actuar només en relació amb determinats supòsits de competència judicial internacional i competència territorial.

12. Si volem presentar juntament amb la demanda un document redactat en anglès,...

- a) l'haurem de presentar en tot cas acompanyat d'una traducció jurada.
- b) es pot presentar acompanyat d'una traducció privada.
- c) es pot presentar sense acompanyar-hi cap traducció, perquè està redactat en una llengua pròpia d'un estat membre de la Unió Europea.
- d) la seva presentació no és admissible en un procediment seguit davant d'un òrgan judicial espanyol.

13. Si l'actor no coneix el domicili del demandat,...

- a) pot sol·licitar en la demanda que es notifiqui directament al demandat mitjançant edictes.
- b) pot sol·licitar en la demanda que el demandat sigui declarat en rebel·lia.
- c) no es pot seguir el procediment contra aquell demandat.
- d) i si el demandat consta inscrit en el Registre Central de Rebels Civils, es pot acordar directament la comunicació edictal.

14. La comunicació mitjançant edictes...

- a) només es pot acordar amb caràcter subsidiari, amb l'esgotament previ de les altres modalitats de formes de comunicació.
- b) és l'adequada quan el demandat es nega a rebre l'acte comunicat mitjançant entrega personal.
- c) s'acorda, de manera complementària, quan l'acte de comunicació s'hagi lliurat a una tercera persona que no sigui el seu destinatari.
- d) ha estat declarada pel Tribunal Constitucional com una forma de comunicació contrària al dret a la tutela judicial efectiva garantit en la Constitució.

15. La presentació de la demanda a l'òrgan judicial per part del procurador de la part actora...

- a) ha d'anar precedida del seu trasllat previ a totes les parts demandades.
- b) implica una resolució posterior del secretari judicial o del jutge sobre la seva admissió o inadmissió.
- c) en el judici ordinari, implica l'inici del còmput del termini per a la seva contestació, a partir de l'endemà de la presentació.

d) s'ha de presentar amb tantes còpies literals com parts demandades hi hagi, sota sanció d'inadmissió automàtica per part del secretari judicial.

16. La societat F, SA no ha inscrit els seus pactes constitutius en el Registre Mercantil, per tant,...

- a) no té capacitat per a ser part, perquè no té personalitat jurídica.
- b) tot i no tenir personalitat jurídica, pot actuar en tot cas com a demandant o demandada quan es tracti de processos adreçats a salvaguardar els drets dels creditors de F, SA.
- c) pot comparèixer en judici representada per les persones que actuen en el seu nom davant tercers.
- d) pot comparèixer en judici com a demandada, amb l'habilitació especial prèvia conferida pel secretari judicial i per al procés en qüestió.

17. El Sr. A ha comparegut en un judici ordinari com a legal representant (administrador únic) de l'actora P, SL. Si, una vegada celebrada l'audiència prèvia al judici i quan falten 23 dies per a la vista, el seu nomenament és revocat i la revocació és inscrita en el Registre Mercantil,

- a) el demandat pot presentar un escrit en què al·legui la pèrdua de la capacitat per a ser part de la societat actora P, SL.
- b) el demandat pot presentar un escrit en què al·legui la pèrdua de la capacitat processal de la societat actora P, SL.
- c) el demandat no pot al·legar res en aquest moment i ho haurà de fer durant el judici.
- d) en cap cas el jutge pot apreciar d'ofici aquesta qüestió.

18. Si en un procediment monitori en què es reclamava el pagament d'una factura per un import de 4.760 euros no hi ha hagut oposició del demandat,...

- a) en l'execució derivada és preceptiva la intervenció d'un advocat i un procurador.
- b) en l'execució derivada no és preceptiva la intervenció d'un advocat i un procurador perquè es tracta d'una quantia inferior a 6.000 euros.
- c) en l'execució derivada no és preceptiva la intervenció d'un advocat però sí la d'un procurador.
- d) si en la petició inicial del monitori es va comparèixer sense advocat i procurador, tampoc no és necessària la seva intervenció en l'execució.

19. Les taxes judicials establertes pel legislador estatal, quan hi siguin aplicables,...

- a) les han d'abonar en la seva integritat tant el demandant com el demandat en un procediment.
- b) les ha d'abonar en la seva integritat qui resulti condemnat en costes, i al 50% entre totes dues parts quan no es faci expressa condemna en costes.
- c) s'han d'abonar conjuntament amb la taxa que correspongui de les establertes pel legislador de Catalunya.
- d) tenen el caràcter de dipòsit, que serà retornat si resulta vencedor en el plet o en el recurs.

20. Si la senyora Adela, demandada en un plet per danys extracontractuals, creu que la responsable dels danys és la senyora Núria, que no ha estat demandada,...

- a) si la llei ho permet, pot sol·licitar la intervenció de la senyora Núria, per tal que se li notifiqui la litispendència del plet, i sol·licitar posteriorment que la senyora Núria la succeeixi com a demandada en aquest.
- b) ha de ser la senyora Núria qui, acreditant un interès legítim, sol·liciti la seva pròpia intervenció en el plet.
- c) la intervenció de la Sra. Núria no serà admesa si el demandant no ho accepta.
- d) si la demanda és desestimada, les costes de la senyora Adela i de la senyora Núria s'imposaran a la part actora.

21. El dret a l'assistència jurídica gratuïta...

- a) cobreix la primera instància del procediment, i s'ha de renovar la sol·licitud per a la segona instància.
- b) cobreix la fase declarativa del procés, i també l'execució, sempre que aquesta sigui despatxada per una quantia no superior a 6.000 euros.
- c) es reconeix sense perjudici de l'obligació del beneficiari d'abonar les costes a les quals resulti condemnat, en determinats casos.
- d) no faculta per a la intervenció de l'advocat i el procurador designats fins que la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta corresponent no dicti una resolució definitiva.

22. L'apoderament del procurador..

- a) es pot fer *apud acta* davant del secretari judicial de qualsevol oficina judicial del territori espanyol.
- b) es pot fer *apud acta* només davant del secretari judicial de l'oficina judicial de l'òrgan que està coneixent o que haurà de conèixer del plet.
- c) es pot fer davant de notari atorgant poder, que ha d'incloure tant les facultats generals com les especials per a la renúncia, transacció, assentiment o desistiment.
- d) per als procediments que s'hagin de tramitar davant un òrgan judicial espanyol, s'ha de fer en tot cas davant un fedatari (notari o secretari judicial) espanyol.

23. La declinatòria...

- a) és la via processal prevista per a denunciar, exclusivament, la manca de competència internacional o territorial.
- b) s'ha de plantejar davant del tribunal que es consideri competent, per tal que aquest insti posteriorment la inhibició d'aquell que està coneixent del procés i que es considera incompetent.
- c) té efecte suspensiu del curs del procediment.
- d) prèviament a la seva resolució, l'òrgan requerirà el preceptiu informe al Ministeri Fiscal.

24. El senyor Joan ha tingut coneixement de l'existència d'una sentència condemnatòria envers ell dos anys i tres mesos després que hagi estat dictada, no havent tingut cap participació en el plet per ignorar-ne l'existència. Si planteja un incident excepcional de nul·litat d'actuacions...

- a) serà sense perjudici de la seva possibilitat d'instar també, si escau, el recurs ordinari o extraordinari que s'escaigui.
- b) el senyor Joan serà condemnat a pagar les costes de l'incident si és desestimat, juntament amb la imposició, si escau, d'una multa.
- c) si s'admet a tràmit l'incident, se suspèn automàticament l'eficàcia o l'execució de la resolució impugnada.
- d) no s'admetrà a tràmit l'incident, ja que han passat més de dos anys des que es va dictar la sentència.

25. Si l'actor ha sol·licitat mesures cautelars, la resolució que les acordi adoptarà la forma de...

- a) provisió.
- b) diligència d'ordenació.
- c) sentència.
- d) interlocutòria.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. d

2. a

3. c

4. b

5. c

6. d

7. b

8. d

9. c

10. a

11. d

12. b

13. d

14. a

15. b

16. c

17. b

18. a

19. c

20. a

21. c

22. a

23. c

24. b

25. d

